

Státní závěrečná zkouška z magisterského studijního programu **Mediální studia – maior/minor**

SZZk se skládá ze dvou hlavních částí:

A. Obhajoby diplomové práce (pro variantu maior, u varianty minor na druhém oboru),

B. Zkoušky z níže uvedených předmětů.

Předměty SZZk části maior/minor v rámci sdruženého magisterského studijního programu jsou vymezeny základním okruhem:

Teorie a analytické přístupy v mediálních studiích

Témata tohoto okruhu jsou obsahově pokryta

1. předměty teoretického základu, tj. kursy *Teorie médií, Teorie kultury, Teorie komunikace, Metody a techniky výzkumu 1 a 2* a
2. předměty studentem zvolené profilace, tj. a) komunikační studia (kursy *Komunikační studia 1 a 2*), b) kulturní studia (kursy *Kulturní studia 1 a 2*), c) mediální studia (kursy *Mediální studia 1 a 2*), d) žurnalistická studia (kursy *Žurnalistická studia 1 a 2*), e) dějiny médií (kursy *Historie světových médií, Historie českých médií*), f) výzkum v mediálních studiích (kursy *Kvantitativní výzkum, Kvalitativní výzkum*).

ad A) SZZk začíná (pro variantu maior, u varianty minor na druhém oboru) veřejnou obhajobou diplomové práce. Aby student mohl přistoupit k druhé části zkoušky, musí nejprve obhájit předloženou diplomovou práci.

Průběh obhajoby:

- 1) Student představí svoji práci, její předmět, metodiku a klíčová zjištění (v rozsahu cca 10 min.);
- 2) Prezentace posudku vedoucího práce;
- 3) Prezentace posudku oponenta;
- 4) Reakce studenta na posudky;
- 5) Diskuse (student reaguje na otázky členů komise a přítomných);
- 6) Porada komise o zhodnocení práce (za nepřítomnosti studenta a veřejnosti);
- 7) Zveřejnění hodnocení práce.

Celková délka obhajoby je cca 30 minut.

Obhajoba diplomové práce je veřejná, s výjimkou části 6.

ad B) Zkouška začíná písemnou a pokračuje ústní částí.

Ba) Písemná část

K písemné části student přistupuje po úspěšné obhajobě diplomové práce. Student vypracovává odpovědi na 10 otázek, které pokrývají okruh **1** (*Teorie a analytické přístupy v mediálních studiích*) po dobu max. 60 minut.

Písemná část je hodnocena členy komise bodováním. Ke splnění této části zkoušky je třeba dosáhnout minimálně 35 bodů (z 50 možných).

Pokud student neuspěje u písemné části SZZk, nemůže pokračovat ústní částí SZZk a musí celou druhou část SZZk (B) absolvovat v dalším termínu.

Bb) Ústní zkouška

K ústní zkoušce student přistupuje až poté, co obhájil svou diplomovou práci a prospěl u písemné části SZZk.

Předměty ústní části SZZk jsou vymezeny uvedeným základním okruhem (*Teorie a analytické přístupy v mediálních studiích*), v rámci nichž si student vylosuje dva z níže uvedených okruhů, ze kterých bude zkoušen a v rámci nichž mu budou kladeny otázky.

K této části zkoušky je student povinen **předložit seznam odborné literatury**, kterou v průběhu studia nastudoval a z níž se na SZZk připravoval (literatura uvedená na seznamu může být využita při specifikaci vylosovaných okruhů na konkrétní otázky; k seznamu může být rovněž přihlédnuto při pokládání doplňujících otázek, které se mohou týkat v seznamu uvedených položek).

Seznam literatury by měl obsahovat nejméně 20 položek, mezi něž se nezahrnují texty učebnicového typu. V seznamu by měla být uvedena minimálně polovina titulů, které byly v předmětech typu A (viz seznam výše) deklarovány jako povinná literatura. Uvedení titulu v seznamu literatury je chápáno jako čestné prohlášení, že student daný titul prostudoval a je kompetentní referovat o jeho obsahu u zkoušky.

Každá část SZZk (je hodnocena samostatnou známkou).

Celková délka ústní zkoušky je cca 30 minut.

*Všechny níže uvedené podklady k přípravě k SZZk mají charakter **okruhů** – nejedná se o konkrétní otázky, které budou u SZZk položeny.*

Otázky budou studentovi/ce kladeny zkoušejícími a student/ka na ně musí být schopen/a reagovat na základě přípravy, a prokázat tak orientaci ve studovaném oboru.

TEORETICKÉ A ANALYTICKÉ PŘÍSTUPY V MEDIÁLNÍCH STUDIÍCH

Student si vylosuje dva z okruhů, z nichž bude zkoušen (jeden ze skupiny okruhů 1.1–1.20, druhý ze skupiny okruhů 1.21–1.28, dle zvolené profilace):

- 1.1 **Média a veřejné mínění** (Lippmann, stereotyp a pseudosvět, vytváření souhlasu; zpravodajské hodnoty; propaganda /Herman a Chomsky/; politická ekonomie médií).
- 1.2 **Média jako poselství** (technologický determinismus, torontská škola /Innis, McLuhan/: servomechanismus, globální vesnice, časově/prostorově předpojatá média, horká/chladná média, zrychlení a narušení).
- 1.3 **Televize a kult zábavy** (Eco: paleotelevize/neotelevize; Postman, kniha a televize jako protikladné cesty poznání).
- 1.4 **Média, spektakl a simulakra** (simulace a spektaklizace, hyperrealita, dějiny simulaker /Debord, Baudrillard/).
- 1.5 **Nová média a infromatická bomba** (masová vs. síťová média /Virilio, Manovich/: pět principů nových médií, technologická konvergence).
- 1.6 **Vysoká versus populární kultura** (estetický hierarchismus, sociologie kulturních rozdílů).
- 1.7 **Symbolické násilí v kultuře** (teorie sociální a kulturní distinkce P. Bourdieuho, symbolické násilí v kultuře).
- 1.8 **Kultura a ideologie** (vývoj konceptu ideologie, pejorativní a neutrální pojetí ideologie; sociologie vědění).
- 1.9 **Teorie a kritika spotřební kultury** (vybrané teorie spotřební kultury a vybrané kritické přístupy ke konzumerismu a spotřební společnosti: T. Veblen, P. Bourdieu, G. McCracken, J. Heath, W. Haug, H. Marcuse, T. Adorno, K. Galbraith, G. Ritzer, K. Soper, E. Kohák).
- 1.10 **Kulturní a kreativní průmysly** (tvorba, produkce a distribuce kulturního obsahu; právní regulace tvorby a distribuce kulturního obsahu; sociologie kreativní práce; aktuální problémy práce v kultuře a kulturních průmyslů).
- 1.11 **Informace a komunikace** (pojem a charakteristiky informace; zpráva–informace–poznatek; kybernetické zkoumání komunikace: signál, šum, kanál; informace, redundance a entropie; dopady teorie informace na chápání komunikace).
- 1.12 **Sémiotika a komunikace** (vztah sémiotiky a komunikace, klasifikace kódů /dle Eca/: unilaterální vs. bilaterální pojetí znaku a jejich vliv na zkoumání komunikace; sémiotická analýza textu).
- 1.13 **Rétorika, hermeneutika a komunikace** (modelové typy rétorických teorií a směrů: rétorika jako model přesvědčovací komunikace, jako nástroj výchovy a vzdělání /Quintilianus/ a jako teorie textu a stylistika; hermeneutika a předporozumění, hermeneutický kruh /Gadamer/).
- 1.14 **Lingvistické přístupy ke komunikaci** (teorie řečových aktů; klasická teorie zdvořilosti; Griceho princip kooperativního jednání; entometodologická konverzační analýza).
- 1.15 **Psychologické a kognitivní přístupy ke komunikaci** (lidský mozek, mysl a vědomí ve vztahu ke komunikaci; Dunbar: grooming; Watzlawickova pragmatika lidské komunikace; Berneho transakční analýza; teorie asertivity).
- 1.16 **Výzkum podavatele sdělení: jednotlivců i mediálních organizací** (kvantitativní a kvalitativní možnosti zkoumání novinářské činnosti, výzkum mediální organizace; dotazníkové šetření, zúčastněné pozorování, hloubkové rozhovory; příklady z historie výzkumu médií).
- 1.17 **Kvantitativní analýza mediálních obsahů** (postup výzkumu, možnosti konstrukce vzorku, kódovací kniha, výhody/nevýhody, využití v praxi).

- 1.18 Možnosti kvalitativního výzkumu mediálních obsahů** (sémiotická analýza; lingvistické přístupy k obsahu; možnosti interpretace; hermeneutika).
- 1.19 Výzkum mediálního publika** (kvantitativní a kvalitativní přístupy, jejich výhody a nedostatky; dotazníkové šetření, zúčastněné pozorování, ohniskové skupiny).
- 1.20 Výzkum účinků masových médií** (procesuální přístupy, teorie konsonance a disonance, dvoustupňová komunikace a teorie názorových vůdců, Lasswell, Lazarsfeld, Katz, teorie užití a uspokojení, spirála mlčení, teorie agenda setting, kultivační analýza, Noelle-Neumannová, GUMG).

A. profilace: komunikační studia

- 1.21 Konceptualizace pojmu sociální komunikace** (možnosti vymezení pojmu sociální komunikace v rámci jednotlivých paradigmat a přístupů; dílčí oblasti zkoumání sociální komunikace: témata, výzkumné problémy, hlavní představitelé).
- 1.22 Tradice zkoumání sociální komunikace** (rétorická, sémiotická, fenomenologická, sociálně psychologická, sociokulturní a tradice kritické teorie /Craig/; vymezení sociální komunikace v rámci jednotlivých tradic, klíčová výzkumná témata, koncepty, školy a hlavní představitelé).
- 1.23 Komunikační studia jako samostatná vědecká disciplína** (teoretické a institucionální vymezení komunikačních studií: oborová periodika a klíčoví představitelé, současná témata komunikačních studií; pozice komunikačních studií v systému humanitních a společenských věd; tzv. integrativní metamodel komunikace /Craig/).
- 1.24 Komunikace a kultura** (kulturální přístup ke komunikaci /Carey/; vymezení komunikace v rámci kulturálního přístupu; rituálový model komunikace; reflexivní funkce komunikace, rituálový model jako metamodel: modely pro komunikaci vs. modely komunikace).
- 1.25 Komunikace verbální a/vs. neverbální I** (vymezení jednotlivých oblastí: statické a dynamické aspekty, vizuální, audiální a kinestetické aspekty; klasifikace oblastí neverbálního chování /Ekman a Friesen/; další možnosti členění neverbálního chování).
- 1.26 Komunikace verbální a/vs. neverbální II** (kritika delimitace neverbální komunikace jako autonomní oblasti zkoumání; vztah mezi složkou verbální a neverbální; tzv. Mehrabianův mýtus o neverbální komunikaci).
- 1.27 Možnosti zkoumání neverbálního chování a jednání** (přístupy ke zkoumání neverbálních aspektů na poli tradičních vědeckých disciplín; současné přístupy ke zkoumání neverbálního chování a komunikace).
- 1.28 Možnosti zkoumání přirozeného a institucionálního rozhovoru** (přirozený vs. uměle vytvořený rozhovor; přístupy ke zkoumání přirozeného rozhovoru; specifika rozhovoru institucionálního, typy institucionálních dialogů a možnosti jejich zkoumání).

B. profilace: kulturní studia

- 1.21 Co jsou/nejsou kulturní studia** (definice a vymezení; studium kultury v různých disciplínách vs. kulturní studia; kulturní studia vs. teorie kultury, kulturologie; logické a historické vymezení kulturních studií; regionální tradice kulturních studií, specifika britských kulturních studií, role a význam CCCS).
- 1.22 Kulturní studia a jazyk** (obrat/y/ k jazyku; /post/analytická filosofie: reprezentace vs. jednání, performativita, jazykový relativismus /Wittgenstein, Austin, Quine.../; /post/strukturalismus: struktura, diference, binární opozice, řády signifikace a mýtus, intertextualita /Lévi-Strauss, Barthes, Derrida.../).
- 1.23 Kulturní studia a diskurs** (různé konceptualizace pojmu: Foucault, Habermas, Fiske; proliferace pojmu; diskurs v sociálních vědách vs. v lingvistice; diskurs a kulturní studia; druhy analýzy diskursu; CDA /Fairclough, Wodak, van Dijk.../).
- 1.24 Kulturní studia a kultura I.: nízká a masová kultura** (antropologické vs. estetické pojetí kultury; kultura vysoká, střední, nízká; lidová vs. běžná kultura, britská elitistická kritika jako negativní inspirace /Arnold, Leavis/; masová kultura, její předpoklady a vlastnosti; kulturní průmysl a homogenizace; Ecovo bipolární pojetí masové kultury; Macdonaldův koncept midcult).
- 1.25 Kulturní studia a kultura II.: populární kultura** (každodennost a signifikace; populární kultura, sémiotická moc/demokracie a sémiotická bitva, finanční ekonomika vs. kulturní ekonomika, inkorporace a exkorporace, významy vs. požitky; kulturní studia a /pop/kulturní populismus; globální vs. lokální v popkultuře).
- 1.26 Kulturní studia a kultura III.: spotřební kultura; subkultura a kontrakultura** (evoluce spotřební kultury; zahálčivá spotřeba; varianty spotřeby; spotřeba jako nástroj kulturní hegemonie; hyperkonzumní společnost /Lipovetsky/; mcdonaldizace společnosti, mýtus kontrakultury a konzumní kapitalismus /Heat – Potter/, kulturní sabotáž /Kleinová/; deviantní vs. resistantní subkultury; subkultura a styl /Hebdige/; kontrakultura; neo-tribes).
- 1.27 Kultura a moc** (hranice a rozsah pojmu ideologie, různá pojetí ideologie /Marx, Mannheim, Gramsci/; dominance, emancipace; hegemonie; ideologické aparáty /Althusser/; komodifikace; kulturní a symbolický kapitál /Bourdieu/; jazyk /a/ ideologie).
- 1.28 Kulturní studia a identita** (vymezení pojmu; druhy a „vrstvy“ identity, sociální role; esencialistické vs. konstruktivistické pojetí identit; etnicita, nacionalita, gender...; psychoanalýza /Freud, Lacan/; Hall: identita a identifikace; performativita /Butler/; intersekcionalní identita).

C. profilace: mediální studia

- 1.21 Mediální studia jako obor, kontury a typologie teorií médií** (zdrojové disciplíny zkoumání médií; základní oblasti výzkumu; etapy vývoje myšlení o médiích; 4 typy teorií podle D. McQuaila; sociocentrické a mediocentrické teorie).
- 1.22 Typologie komunikace a komunikační modely** (přímá a zprostředkovaná komunikace; intrapersonální/interpersonální/skupinová/celospolečenská, specifika „masové komunikace“; typologie podle Thompsona: přímá interakce/zprostředkovaná interakce/ zprostředkovaná kvaziinterakce; přenosový model/kulturní model komunikace; 4 typy komunikace dle Bordewijka a Khaana: ilokuce, registrace, konzultace, konverzace).
- 1.23 Účinky médií** (typologie účinků: kognitivní/afektivní/behaviorální; krátkodobé/dlouhodobé, záměrné/nezáměrné; způsoby zkoumání účinků médií, vývoj výzkumu účinků médií).
- 1.24 Masová kultura a její kritika** (možné definice masové kultury; zdroje a argumenty kritiky masové kultury; Frankfurtská škola a její hlavní představitelé; pojetí vysoké a nízké kultury; midcult; popkultura; model základny a nadstavby a masová kultura, Birminghamská škola).
- 1.25 Technologický determinismus** (hlavní představitelé, hlavní myšlenky; technologie jako extenze člověka; medium je sdělení; studená a horká média; Innis, McLuhan, Postman ad.).
- 1.26 Výzkum zpravodajství: výběr událostí do zpráv** (koncept gatekeepingu, několikastupňový gatekeeping; koncept zpravodajských hodnot, zpravodajské hodnoty dle Galtunga a Rugeové, vliv zpravodajských hodnot na zahraniční zpravodajství; negativita ve zpravodajství).
- 1.27 Výzkum zpravodajství: obsahy** (možnosti zkoumání zpravodajských obsahů; agenda zpravodajství; normativní požadavky: objektivita, nestrannost, vyváženost; reprezentace sociodemografických skupin; zprávy a/jako reflexe skutečnosti).
- 1.28 Mediální systém** (složky mediálního systému; možnosti analýzy mediálního systému; přístup Hallina a Manciniho a jejich typologie mediálních systémů; mediální systém jako soubor interakcí: ekonomických, symbolických, politických, pozornosti).

D. profilace: žurnalistická studia

- 1.21 Žurnalistika jako profese** (kdo je dnes novinář: hledání nové definice; necelá dvě století novinářiny: od emancipace a profesionalizace žurnalistiky k její opětovné deprofesionalizaci, laicizaci a hybridizaci; od autorizovaného vykladače a gatekeepera k bloggerovi; žurnalistika tradiční /profesionální/ vs. občanská /laická/).
- 1.22 Specifika českého mediálního systému** (konceptualizace s užitím typologie Hallina a Manciniho, vč. reflexe jejích limitů; stěžejní proměnné politických a mediálních systémů; politický paralelismus; charakteristika základních modelů; pozice a charakter českého mediálního systému; zhodnocení vývoje v rámci procesu transformace a změny vlastnických struktur; nástin aktuálních trendů).
- 1.23 Online žurnalistika** (proměny žurnalistických profesí a chodu redakce vlivem digitalizace; inovace redakčních systémů a proměny mediálních rutin; nové podoby publicistiky v online prostředí: od blogu k memu; transformace tradičních žánrů; vzrůstající role podcastů: příklady, současné trendy, komparace a kritická reflexe různých přístupů k podcastingu).
- 1.24 Investigativní žurnalistika** (základní definice; historie a současnost; významné osobnosti světové a české investigativní žurnalistiky a příklady významných kauz; možnosti současné investigativní žurnalistiky: veřejnoprávní média, komerční média, nové projekty v ČR; handicap, limity a výhody ve srovnání se zahraničím; mediální instituce a konkrétní formáty).
- 1.25 Žurnalistika v éře digitálních fake news** (pojem fake news; informace, dezinformace, misinformace; „alternativní weby“ a jejich mediální obsahy; hybridní informační války a role novinářů v nich; strategie „boje“ s fake news, jejich slabé a silné stránky; kritické zhodnocení konkrétních příkladů).
- 1.26 Novinář jako vyvolavač a hasič morální paniky** (vysvětlení konceptu morální paniky, znaky/kritéria; kritika konceptu; role nových médií a sociálních sítí).
- 1.27 Novinář jako „mediální konstruktér“ reality** (sociální konstrukce reality; mediální konstrukce reality; různé cílové skupiny; kritická reflexe konkrétních příkladů zkreslování reality; pseudoudálost; teorie reprezentace).
- 1.28 Současná žurnalistika pohledem mediálních analýz, monitoring médií** (monitoring médií; poskytovatelé a odběratelé monitoringu a mediálních analýz na tuzemském trhu; jednotlivé fáze monitoringu: přehled a charakteristika; metody mediálních analýz).

E. profilace: dějiny médií

- 1.21 Počátky masové komunikace, její proměny na začátku novověku** (knihtisk; předchůdci periodického tisku; raně novověké mediální systémy; raná čtenářská veřejnost; lid a nová média; první periodika; technologické a organizační inovace v médiích; právní rámec, cenzura).
- 1.22 Média v době přechodu od tradiční k moderní společnosti** (sociální, ekonomické, politické proměny; počátky moderního národního státu; problematika svobody tisku; „moderní“ novinářské prostředí – mezi svobodnou konkurencí a monopolem; média jako prostředek politického soupeření – př. Anglie, USA, Francie aj.).
- 1.23 Média ve světě v 19. století** (průmyslová revoluce a média; rozvoj nových technologií, dopravy aj.; elitní/masový tisk, stranický tisk, vývoj vztahů státu a tisku; podnikání v médiích, konkurenční boj vydavatelů; profesionalizace novinářů; zpravodajské agentury a jejich mezinárodní rozměr: Havas, Reuter, Wolff, Associated Press; sféry vlivu; počátky globální komunikace).
- 1.24 Česká média v 19. století** (tištěná média v době národně-emancipačního procesu první půle 19. století: vývoj novin a časopisů do roku 1848, během revoluce 1848–1849 a po nástupu neoabsolutismu; hlavní periodika a osobnosti; tiskové poměry a cenzurní praxe; rozvoj politického tisku od 60. let 19. století: tisk jako reprezentant politické veřejnosti; postupná proměna veřejné sféry; stranicko-politická diferenciací v tištěných médiích do přelomu 19. a 20. století).
- 1.25 Média ve světě ve 20. století** (první světová válka jako mediální válka: propaganda; cenzura; dopady válečných restrikcí na média; meziválečná média v Evropě: vlastnická koncentrace; mediální impéria; počátky rozhlasového vysílání; sovětský komunismus, německý nacismus a média; druhá světová válka a média; vývoj médií v liberálních západních demokraciích po roce 1945).
- 1.26 Česká média za první republiky, za druhé republiky a protektorátu, za třetí republiky** (rozdíly a specifika: obecná charakteristika médií, tiskové poměry a cenzurní praxe; informační zdroje, média a politické strany, dobová nová média; média mezi kolaborací a odbojem; média jako nástroj společenské očisty).
- 1.27 Česká média v područí státu a stranického aparátu KSČ** (proměna struktury médií od roku 1948 do 60. let 20. století; kontrola a řízení médií – legislativa, cenzurní praxe, postavení novinářů aj., dobová nová média).
- 1.28 Česká média během měsíců pražského jara a po nástupu normalizace** (liberalizace v mediální praxi, otázka cenzury, role médií za vojenské intervence v srpnu 1968, obnova mocenské kontroly nad médii).

F. profilace: výzkum v mediálních studiích

- 1.21 Definice kvantitativního výzkumu** (základní funkce výzkumu, cíl a předmět výzkumu, výběr zkoumaných jednotek, výzkumný projekt, fáze výzkumu, triangulace metod).
- 1.22 Kvantitativní metody zpracování dat** (indikátor – proměnná – znak, validita a reliabilita, statistická analýza dat, souvislost proměnných, interpretace, nepravá souvislost; dotazník, veřejné mínění, volební výzkumy).
- 1.23 Specifika kvantitativní obsahové analýzy** (design výzkumu, role hypotéz a výzkumných otázek, interpretace dat, výzkumy mediální agendy, Chapel Hill Study).
- 1.24 Kódování kvalitativních dat** (podstata kódování, typy kódů, kódovací postupy, kódování v zakotvené teorii).
- 1.25 Principy analýzy, interpretace a prezentace kvalitativních dat** (např. hermeneutická analýza, kritická diskursivní analýza, členská kategorizační analýza, tematické analýzy ad.; pozice teorie v kvalitativním přístupu; prezentace kvalitativních dat).
- 1.26 Specifika kvantitativního výzkumu v mediálních studiích**
- 1.27 Specifika kvalitativního výzkumu v mediálních studiích**
- 1.28 Etické aspekty výzkumu** (všeobecná etická východiska; procesní etika, výzkumná mikroetika, publikační etika; problematika informovaného souhlasu a uchování dat; specifika kvalitativního výzkumu).